

Kulturdepartementet  
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

## Remissyttrande – Demokratins skattkammare – förslag till en nationell biblioteksstrategi (Ku2019/00550/KO)

### Sammanfattning

Region Kronoberg har av Kulturdepartementet beretts tillfälle att avge yttrande över ovanstående remiss.

Region Kronoberg tackar för möjligheten att yttra sig över förslaget till nationell biblioteksstrategi. Yttrandet har beretts gemensamt av Regionsamverkan Sydsveriges kulturutskott. Vissa regionala variationer förekommer.

De synpunkter Region Kronoberg lämnar i remissvaret handlar främst om att i den kommande behandlingen av strategiförslaget och reformförslagen tillvarata regionala och kommunala förutsättningar, behov och den kunskap som finns. Region Kronoberg tillstyrker de sex reformförslagen i sak men har på grunder som framgår nedan delvis avvikande uppfattning när det gäller utformning och genomförande.

### Synpunkter

Region Kronoberg är positivt inställd till en nationell biblioteksstrategi som stöd för att utveckla och stärka Sveriges biblioteksverksamheter. Vi ser att ett stort arbete ligger bakom framtagandet, både de bakomliggande rapporterna och den färdiga strategin. När den nu ska gå från idéskiss till handling föreslår vi en genomarbetning av texten för att göra den enklare och mer lättillgänglig att läsa. Vi föreslår också en koncentration till strategisk nivå och att de många handlingsförslag på operativ nivå som finns tas bort. Vi anser även att strategin missar att adressera de stora samhällsutmaningarna för biblioteken kopplat till exempelvis ekonomi och demografi.

### Lyft läsningen

Region Kronoberg ser med förvåning att bibliotekens läs- och litteraturfrämjande roll ges en förhållandevis blygsam plats i det slutliga förslaget trots det faktum att sjunkande läskunnighet och läsförståelse är faktorer som genererar stora klyftor i samhället. Svag läsförmåga är ett hot mot demokratin som hittills har fått för lite uppmärksamhet. I bibliotekslagen fastslås att bibliotek har en samhällsbärande funktion och bidrar till demokratins utveckling – genom att bidra till kunskap, bildning och fri åsiktsbildning. För att ta del av kunskap och kunna bilda sig en åsikt behöver alla ett eget språk. Att öppna vägar till litteraturen, tillgängliggöra litteraturen i nya format och på nya platser där fler delar av samhället deltar och ge

fler möjlighet till en konstnärlig upplevelse genom litteratur är en del i bibliotekens viktiga demokratitillämpning.

Det är positivt att läsningens betydelse ändå understryks i strategiförslaget och att Läsdelegationens betänkande ”Barns- och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället” (SOU 2018:57) lyfts fram. Läsdelegationen, som kom med sitt betänkande i juni 2018, har skarpa och nyskapande förslag som pekar i riktning mot tvärprofessionella insatser och stärkta insatser för nationell samordning inom det läsfrämjande området. Region Kronoberg anser att Läsdelegationens rekommendationer och förslag bör utgöra stommen till de åtgärder som vidtas på det läs- och litteraturfrämjande området.

### **Prioritera nationella biblioteksuppdrag**

Region Kronoberg anser att en nationell biblioteksstrategi i huvudsak bör fokusera på de resurser, den stödstruktur och den kompetensutveckling som är gynnsam att samverka kring nationellt eller som lämpligast kan hanteras av en nationell biblioteksfunktion. Region Kronoberg konstaterar med tillfredsställelse att det färdiga förslaget till strategi till stor del fokuserar på gemensam nationell infrastruktur för kunskapsstöd och kompetensutveckling till dem som arbetar på Sveriges alla bibliotek och på att utveckla och driva nationella digitala bibliotekstjänster. Att få juridisk rådgivning, gedigna kunskapsunderlag, stöd i omvärldsanalys, hjälp att ta fram kvalitetsindikatorer och andra mått för verksamheten är värdefullt och efterlängtat – inte minst från folkbiblioteken. En nationell digital struktur, med nationellt finansierat innehåll, skulle frigöra tid och resurser för många bibliotek och möjliggöra att bibliotekslagens intentioner om likvärdig biblioteksservice i hela landet skulle kunna uppnås.

Region Kronoberg ser positivt på skrivningen att ”De nationella och regionala nivåerna ska verka stödande, inte styrande, för de användarnära publika biblioteken”. När det gäller frågor om hur kommunbiblioteken ska definiera sin roll och sitt sätt att uppfylla sitt uppdrag är mest gynnsamt om detta sker i dialog med bibliotekens huvudmän, invånare och andra aktörer i det lokalsamhälle biblioteken är del av. En betydande del av all biblioteksutveckling i Sverige sker lokalt.

### **Stärkt samverkan**

För att på ett effektivt och tydligt sätt och genom konstruktiv och jämbördig dialog stödja det allmänna biblioteksväsendet bedömer Region Kronoberg att det behövs en genomlysning var det nationella biblioteksmyndighetsuppdraget bör ligga. Utöver det välkomnar Region Kronoberg en stärkt nationell och regional samverkan där nationella utvecklingslinjer med utgångspunkt i bibliotekens kapacitet att uppfylla bibliotekslagen, tas fram gemensamt och där rollfördelningen tydliggörs i dialog. I en sådan dialog ska samtliga relevanta myndigheter och organisationer med nationella biblioteksfunktioner delta. Potentialen i de samverkansformer som regioner och kommuner utvecklar gemensamt inom ramarna för kultursamverkansmodellen är viktig att betona i samtalet kring

framgångsrikt flernivåstyrelse och hur de olika nivåerna gemensamt kan arbeta för att stärka och utveckla biblioteksområdet framöver.

### **Stärk utbytet mellan forskning och profession**

Region Kronoberg välkomnar en gemensam nationell struktur för kompetensutveckling likt den som föreslogs i rapporten ”Profession, Utbildning, Forskning – Biblioteks- och informationsvetenskap för en stärkt bibliotekarieprofession”. Stärkta samarbeten och samverkan mellan bibliotek och olika typer av forsknings- och utbildningsinstitutioner samt mellan forsknings- och utbildningsinstitutionerna där utbyte mellan forskning och profession kan ske är mycket positivt. Detta forskningsutbyte måste ske tvärvetenskapligt och inbegripa många olika discipliner eftersom bibliotekens uppdrag och samhällsroll spannar över många områden.

Det vore värdefullt för svenska bibliotek med en större tillgång till aktuell forskning och vetenskaplig information för såväl den egna professionen som för användare. Utveckling av biblioteksverksamheten och de metoder som används skulle då också i högre grad kunna vila på vetenskaplig grund.

Om nationell och regional samverkan stärks, kan nationella utvecklingslinjer med utgångspunkt i bibliotekens kapacitet att uppfylla bibliotekslagens tas fram gemensamt. De regionala biblioteksverksamheterna bidrar i denna samverkan med kunskaper kring kommunbibliotekens förutsättningar och behov. Utifrån behoven kan sedan forskningsunderlag eller annan information tas fram och kompetensutveckling planeras i samarbete med ett fortbildningsinstitut för bibliotekspersonal. Den nationella satsningen Digitalt först lämpar sig väl som pilotverksamhet för en sådan gemensam nationell struktur för kompetensutveckling när det gäller folkbiblioteken. I denna satsning samverkar såväl det nationella projektet som enskilda regionala biblioteksverksamheter redan med stor behållning med forskare från flera discipliner, inte enbart från det Biblioteks- och informationsvetenskapliga området.

Region Kronoberg bedömer att det finns stor kompetens hos olika forsknings- och utbildningsinstitutioner i södra Sverige som bör nyttjas i ett framtida beslut om lokalisering av ett fortbildningsinstitut.

### **Utöka samverkan för ökad jämlikhet**

Under strategiförslagets avsnitt om demokrati och om samhällets öppna rum beskrivs hur biblioteken både som lokal och som verksamhet bidrar till att främja vår demokrati och vår rättsstat genom att alla får bättre möjlighet till insyn, inflytande och deltagande i den demokratiska processen och i samhällslivet. Personal inom olika bibliotekstyper stöttar dagligen aktivt människors möjligheter att förbättra sina livschanser och att utöva sitt demokratiska engagemang och sina rättigheter. Tillsammans bidrar alla bibliotek till demokrati, inkludering och välfärd.

Genom samverkan säkras vi tillgång till information och tillgänglighet för fler och genom hela livet: Det livslånga biblioteket. En utökad samverkan med bibliotek som är knutna till vuxenutbildningen skulle kunna motverka den ojämlikhet som finns i dagens resursfördelning. Biblioteksverksamhet knuten till vuxenutbildning såsom Komvux, SFI och folkhögskolor är ett eftersatt område – inte minst när det gäller användare med funktionsnedsättningar som biblioteken enligt lag ska ägna särskild uppmärksamhet åt. Många folkbibliotek kompenserar idag för detta glapp i bibliotekskedjan. Region Kronoberg ser positivt på att strategiförslaget i avsnittet om lärande lyfter behov av lagstöd och resursförstärkningar när det gäller biblioteksverksamhet för vuxenutbildningen.

### **Prioritera kring digitaliseringen**

I strategiförslaget läggs för stor tonvikt på tillgängliggörande av resurser genom digitalisering av tryckta medier. Region Kronoberg anser att det är en realistisk ambition och en suboptimering av skattemedel att digitalisera allt som getts ut i Sverige. Region Kronoberg föreslår att en bättre prioritering av resurserna vore att göra ett urval och istället lägga mer kraft på nationell upphandling, gemensamma standarder och förmedling av digitala resurser via en nationell biblioteksplattform liknande den danska Bibliotek.dk.

I förslaget står det att ”Biblioteken ska vara en del av hela samhällets digitaliseringsstrategi och ingå i de centrala samhällsinstanser som leder denna del av förflyttningen till ett nytt informations- och kunskapsamhälle.” Ska biblioteken kunna svara upp mot de förväntningar och krav som finns när det gäller att bibehålla och stärka demokratin i det digitaliserade samhället, till exempel när det gäller att vägleda till myndigheter och företags digitala tjänster, behöver förutsättningarna diskuteras brett och förmedlingsinsatserna resursättas.

### **Sex strategiska reformer för stärkta bibliotek**

#### **Nya medel behövs till fler strategiska reformer**

Region Kronoberg tillstyrker i huvudsak de sex strategiska reformförslag som framförs i strategiförslaget, med undantag för avvikande uppfattning gällande utformning som nämns ovan. Dock bedömer Region Kronoberg att detta är insatser som borde genomförts för länge sedan och i sig pekar på en eftersatthet i sektorn. När bibliotekens roll till bland annat Sveriges digitaliseringsstrategi och till Agenda 2030 formuleras, krävs nya framåtriktade reformer, som behöver prissättas och sedan ingå i en samlad nationell bedömning av när och vad som ska digitaliseras av den svenska offentligheten.

Region Kronoberg anser att förslaget om ett nationellt kunskapscenter för skolbiblioteksfrågor inte på något sätt är tillräckligt resursmässigt för att möta den problematik som beskrivs i avsnittet om lärande i strategiförslaget. Region Kronoberg är positiv till Kulturrådets resursförstärkning inom *Stärkta bibliotek* och

**Remissyttrande**  
**Diarienum:** 19RGK1238  
**Handläggare:** Lotta Frånberg, Regional utveckling  
**Datum:** 2019-09-12



anser att medlen bör permanentas men att de bör kunna omfördelas till andra kulturområden. Det finns ett stort värde i att folkbibliotekens personal i samverkan med regionbiblioteket och andra folkbibliotek i den egna regionen själva analyserar sina behov och reflekterar kring de utvecklingsmöjligheter som finns. Behovsanalyserna och reflektionerna kring utvecklingsmöjligheter utgör också ett viktigt underlag för regionala och nationella aktörer för fortsatt dialog med de kommunala biblioteksverksamheterna kring den lokala utvecklingen.